

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานีและศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดปัตตานี ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้การตอบแบบสอบถามจำนวน 300 คน และใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 35 คน โดยสรุปและอภิปรายผล ตลอดจนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดปัตตานี

จากการศึกษา พบว่า คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.7 และเพศหญิง ร้อยละ 44.3 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.3 รองลงมา มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี ร้อยละ 22.3 และอายุ 30 ปีและน้อยกว่า คิดเป็นร้อยละ 8.7 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมา มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 -10 ปี ร้อยละ 21.0 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 11 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 7.0 ในการบริหารจัดการกลุ่มนั้น คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มฯ คิดเป็นร้อยละ 91.3 มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คิดเป็นร้อยละ 94.0 ส่วนการได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน คิดเป็นร้อยละ 60.7 รองลงมา ได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน 1 ครั้ง ร้อยละ 23.0 และเคยได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน 3 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 6.6 ด้านการได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมากที่สุด คือ ได้รับการสนับสนุนฯ 1 ครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 51.0 ไม่เคยได้รับการสนับสนุนฯ ร้อยละ 40.0 และได้รับการสนับสนุนฯ จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.0 (ตามลำดับ)

2. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ผลการศึกษาพบว่า ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 0.82 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความรู้และความเข้าใจมากที่สุดคือ ข้อที่ 7 การส่งคืนเงินกู้ต้องเป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มฯ ค่าเฉลี่ย 0.99 รองลงมาคือข้อที่ 5 คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ควรนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีค่าเฉลี่ย 0.97 และข้อที่คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต น้อยที่สุด คือข้อที่ 6 ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ควรเกิดจากการกำหนดของคณะกรรมการกลุ่มฯ และบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร มีค่าเฉลี่ย 0.41

3. ความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดปัตตานี ที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ด้าน คือด้านกลุ่มมีความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่นและด้านการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยภาพรวมพบว่า

3.1 การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดปัตตานี ด้านกลุ่มมีความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือข้อ 3 คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถโดยเข้ารับการฝึกอบรม/ ศึกษาดูงาน เกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินทุน ค่าเฉลี่ย 3.24 รองลงมา คือข้อที่ 5 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของท่านมีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอ ที่จะให้บริการแก่สมาชิก ค่าเฉลี่ย 3.09 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 1 การเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีความเข้มแข็ง มีค่าเฉลี่ย 2.15

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยคิดว่า การที่คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนอื่นได้ จะเป็นการสร้างความมั่นคงและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้ดียิ่งขึ้น

3.2 การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดปัตตานี ด้านการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.03 เมื่อพิจารณาตามรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อ 2 การกำหนดระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์ฯ เกิดจากการมีส่วนร่วม ของสมาชิก ค่าเฉลี่ย 3.51 รองลงมา คือ ข้อ 7 สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มฯ เพื่อความโปร่งใส ค่าเฉลี่ย 3.22 และข้อที่มีค่าเฉลี่ย

น้อยที่สุด คือ ข้อ 17 มีการตรวจสอบบัญชีและหลักฐานการเงินต่าง ๆ โดยคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ ร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลภายนอก มีค่าเฉลี่ย 2.76

ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่า การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับกลุ่มและทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกการเป็นเจ้าของของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตร่วมกัน

3.3 ระดับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดปัตตานี จำแนกเป็น 2 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.93 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านกลุ่มมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ค่าเฉลี่ย 3.03 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านกลุ่มมีความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่น ค่าเฉลี่ย 2.84

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยคิดว่า คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี มีความสนใจและมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มากกว่าที่จะสนใจการเข้าถึงแหล่งทุนอื่น ทั้งนี้ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอาจเห็นว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของตน มีเงินทุนเพียงพอที่จะให้บริการด้านสินเชื่อแก่สมาชิก จึงไม่จำเป็นต้องหาแหล่งทุนอื่นมาเพิ่มเติม แต่ในขณะที่การสร้างเครือข่ายเป็นสิ่งที่จำเป็นกับการพัฒนา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของตนมากกว่า

4. ภาวะผู้นำ

ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.49 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำมากที่สุดคือข้อที่ 3 ประการแรกที่ คณะกรรมการกลุ่มเพื่อการผลิตให้ความสนใจ คือผลประโยชน์และสวัสดิการต่างๆ ของสมาชิก มีค่าเฉลี่ย 4.00 รองลงมา คือข้อที่ 8 ท่านได้ดำเนินงานตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์ฯ อย่างเคร่งครัด ค่าเฉลี่ย 3.72 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำน้อยที่สุดเท่ากัน 2 ข้อ คือ 2 ท่านมีความสนใจใฝ่รู้ โดยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรมกับกลุ่มอื่นๆ และนำมาพัฒนาบริหารงานกลุ่มออมทรัพย์ฯ และข้อที่ 4 คณะกรรมการกลุ่มฯ มีการแบ่งงานในหน้าที่ รับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละคนเพื่อทำให้งานมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย 3.19

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยคิดว่า ภาวะผู้นำของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทั้งนี้ หากคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีภาวะผู้นำสูง อาจจะเล็งเห็นถึงประโยชน์ของกลุ่มและของสมาชิกเป็นสำคัญ

5. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตในจังหวัดปัตตานี

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี ด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่น พบว่า ตัวแปรปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ปัจจัยประชากรอื่นๆ ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน และการได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี เช่นเดียวกันที่พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี ด้านการมีส่วนร่วมกับเครือข่าย พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยประชากรอื่นๆ ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน การได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน การได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานีเช่นกัน

การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ และคำถามการวิจัยได้ ดังนี้

การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี ในด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่น ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ตนเองได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถโดยได้รับโอกาสให้เข้ารับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน เกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินทุน และมีความเห็นว่าการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของตน มีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอที่จะให้บริการแก่สมาชิก โดยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาแหล่งเงินทุนจากภายนอกมาให้บริการแก่สมาชิก

ทั้งนี้ อาจเนื่องจากคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเห็นว่า การกู้เงินจากภายนอกมาให้สมาชิกกู้ยืมเงิน เป็นการเสียดอกเบี้ยให้ธนาคารพาณิชย์และไม่เป็นไปตามคุณธรรม 5 ประการ ที่เน้นให้ประชาชน มีการประหยัด อดออม แต่หากเป็นเงินที่ได้รับจากการบริจาคหรือสมทบเข้ากลุ่ม

ออมทรัพย์ฯ ก็จะนำมาจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิรัตน์ ไชยชนะ (2553:116) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ โครงสร้างกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์คลองเปียง อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง คือ เงินฝากสะสมของสมาชิกที่สมาชิกต้องฝากเงินสะสมเป็นประจำทุกวันที่ 1 ของทุกเดือนและสมาชิกทุกคนต้องส่งเงินสะสมด้วยยอดคงที่ไม่น้อยกว่า 10 เดือน หากส่งไม่ครบจะไม่มีสิทธิในสวัสดิการต่างๆ ที่จะพึงได้ รวมถึงเงินบริจาคและเงินกองทุนต่างๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกและเงินที่กลุ่มจัดสรรเป็นสวัสดิการของสมาชิก มาตั้งเป็นกองทุนประเภทต่างๆ และฝากไว้ในกองทุนกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อนำดอกผลไปใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ คือ เพื่อให้สมาชิกกู้ยืมไปประกอบอาชีพ เพื่อเป็นสวัสดิการบุตร และกู้ยืมไปใช้จ่ายในความจำเป็นอย่างอื่น และสอดคล้องกับการศึกษาของ ญัฐ หลักชัยกุล (2555 : 447) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกิจกรรมทางเศรษฐกิจของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่พบว่า คณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์ส่วนใหญ่ เห็นว่าการส่งเสริมการออมของกลุ่ม และการมีสัจจะของสมาชิกมีส่วนช่วยแก้ปัญหาความยากจน คิดเป็นร้อยละ 86.6 การส่งเสริมการออม และให้สินเชื่อเพื่อการผลิตหรือประกอบอาชีพ สามารถเป็นแหล่งทุนในการสร้างงาน สร้างอาชีพได้ และยังคงสอดคล้องกับการศึกษาของ พวงเพชร ทิพย์ทอง (2540 : 114) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของคุณลักษณะทางสังคมของผู้นำกลุ่ม ต่อภาวะการดำรงอยู่ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำและสมาชิกจ่ายเงินเป็นค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ทั้งนี้ยังพบว่า ผู้นำกลุ่มและสมาชิกไม่มีความร่วมมือกัน ในการหาเงินสมทบจากแหล่งเงินทุนที่เป็นของรัฐและเอกชน เข้ากองทุนเพื่อให้มีเงินมากเพียงพอกับความต้องการยืมเงินของสมาชิก

การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี ด้านการมีส่วนร่วมกับเครือข่าย ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกมากกว่าการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กล่าวคือ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม พบว่า 2 ลำดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด จะเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ได้กำหนดระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มฯ และการให้สมาชิกมีการตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการ ซึ่งในขณะลำดับ 3 จะเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลภายนอกเข้ามาตรวจสอบบัญชีและเอกสารต่างๆ ทั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ยังไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอื่น

ดังนั้น ส่วนราชการหรือเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง จึงควรส่งเสริม และสร้างความตระหนักรู้ ให้แก่คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงและเกิดการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุดใจ กรองทอง (2553:83) ที่ได้

ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งและระดับความเข้มแข็ง ในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ฯ และศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน จากการศึกษาพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึง การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มทุกขั้นตอน กระบวนการที่ได้มาของคณะกรรมการฯ ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม ถูกกำหนดโดยผ่านเวทีประชาคมของสมาชิก กลุ่มมีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ สถานะทางการเงินและผลการดำเนินการ มีการรายงานสถานะทางการเงินให้กับสมาชิกทราบเป็นประจำ ทุกเดือน

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี

ปัจจัยด้านประชากร

1. ตัวแปรเพศ ผลการศึกษา พบว่า เพศ ของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่นและการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากสังคมปัจจุบันเปิดโอกาสให้ เพศชายและเพศหญิง มีบทบาทในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ อย่างเท่าเทียมกันและการดำเนินงานประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ทำให้ปัจจัยด้านเพศ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จำแสง จิระวิชัยฤทธิ์ (2546 : 78) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนได้แก่ เพศ กล่าวคือ ลักษณะที่บอกความเป็นชายและหญิงของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ในขณะที่แตกต่างจากผลการศึกษาของมาลีรัตน์ สุกโต (2543 : 95) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี ที่พบว่า สภาพภูมิหลัง คือ เพศ เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไม่จำเป็นต้องอาศัยลักษณะเฉพาะทางกายภาพที่แสดงความเป็นเพศมาใช้ในการปฏิบัติงานดังกล่าว

2. ตัวแปรอายุ ผลการศึกษา พบว่า อายุ ของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่ม

ออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดปัตตานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน เพราะคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจะมีอายุมากหรือน้อย จะไม่ส่งผลให้การปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จำเอง จิระวิชัยฤทธิ์ (2546: 78) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดอ่างทอง ที่พบว่า ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนได้แก่ อายุ ในขณะที่แตกต่างจากการศึกษาของ มาลีรัตน์ สุกโต (2543 : 95) ที่ทำการศึกษารื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี ที่ศึกษาพบว่า สภาพภูมิหลัง คืออายุ ซึ่งการมีอายุค่อนข้างมาก ประกอบกับการมีวิสัยทัศน์และคุณวุฒิที่เหมาะสม จะส่งผลให้การตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ในบางครั้งมีความถูกต้องมากกว่า ได้ทางเลือกที่ดีกว่า ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ในการศึกษาครั้งนี้ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41- 50 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบในด้านอื่นๆ ที่เหมือนกัน ทำให้ผลการศึกษาด้านอายุของคนส่วนใหญ่ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดปัตตานี

3. ตัวแปรประสพการณ์การทำงาน ผลการศึกษา พบว่า ประสพการณ์การทำงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ ด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่นและการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ในขณะที่แตกต่างจากผลการศึกษาของ มาลีรัตน์ สุกโต (2543 : 95) ที่ได้ทำการศึกษารื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี ที่พบว่า ประสพการณ์เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีประสพการณ์ในการทำงานมากกว่า 1 ปี จะส่งผลให้การตัดสินใจในการปฏิบัติงานมีความเด็ดขาด เท่าทันสถานการณ์ มีผลการปฏิบัติงานประสบความสำเร็จมากขึ้น เนื่องจากมีประสพการณ์และผ่านเรื่องราวมาหลากหลายมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ศึกษาในครั้งนี้ส่วนใหญ่ มีประสพการณ์ระหว่าง 1 – 5 ปี คิดเป็น ร้อยละ 55.0 ซึ่งประสพการณ์ที่ได้รับยังมีไม่เพียงพอที่จะมีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดังนั้น คณะกรรมการกลุ่มนี้จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมด้านประสพการณ์การทำงานให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยสนับสนุน

1. ตัวแปรความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ผลการศึกษาพบว่า ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์

เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่นและการมีส่วนร่วมกับเครือข่าย กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ในขณะที่แตกต่างกับการศึกษา ของ ชญาดา สิงห์ปี (2548:79-83) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงาน เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์บางชื่อพัฒนา กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า สมาชิกและคณะกรรมการมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์อยู่ในระดับมาก ซึ่งลักษณะความรู้ ความเข้าใจ ที่สมาชิกและคณะกรรมการให้ความสำคัญ มีดังนี้ อุดมการณ์ของเครือข่ายในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมีวัตถุประสงค์หลักในการให้กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ การส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการ ออมทรัพย์ การใช้เครือข่ายเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎระเบียบ รวมถึงข้อบังคับต่างๆของเครือข่าย ทั้งนี้ผลการศึกษาที่แตกต่างกัน อาจเนื่องจาก คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ศึกษาในครั้งนี้ มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตในด้านอื่นๆ มากกว่าที่จะมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิตด้านการเข้าถึงแหล่งทุนอื่นและด้านการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2. ตัวแปรภาวะผู้นำ ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็น ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งทุน อื่นและด้านการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 กล่าวคือ การเป็นผู้นำที่ดีย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติงานและทำให้เกิดความเชื่อมั่นไว้วางใจจาก สมาชิกในกลุ่ม สอดคล้องกับผลการศึกษาของวิรัตน์ ไชยชนะ(2553:116) ที่ได้ศึกษาเรื่อง โครงสร้าง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์คลองเปื่อยะ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งคือ ปัจจัยด้านผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็น บุคคลที่มีบทบาทสำคัญมากที่ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง ผู้นำกลุ่มออมทรัพย์คลองเปื่อยะ ได้มาจากการ เลือกลงของสมาชิกกลุ่ม และมีสถานภาพที่หลากหลาย เช่น เป็นผู้อาวุโส เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และบางคนมีหน้าที่ในหมู่บ้านหลายตำแหน่ง ทำให้รู้จักวิถีในการจัดการ รู้จักแบ่งเวลา ในการปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพในการทำงาน จากการที่ ผู้นำมีความหลากหลายเป็นผลให้เกิดผลดี ในการทำงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นำที่มีคุณสมบัติขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ มีความอดทน จะส่งเสริมให้การทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้อง กับผลการศึกษาของ ไพรัช ไมตรีมิตร (2550 : 71 - 75) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงานและปัจจัย ที่ส่งผลสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านส้มโอง หมู่ที่ 5 ตำบลโนนสวรรค์ อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านส้มโอง ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผู้นำ ความรู้ ความสามารถของผู้นำ

กล่าวคือ ในการพัฒนากลุ่มองค์กร ให้เกิดความสำเร็จ บทบาทของผู้นำ หรือการนำมีส่วนสำคัญที่ทำให้ห้องกรออยู่รอดได้ ข้อค้นพบที่สำคัญคือ ผู้นำแต่ละคน ที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต้องอาศัยทักษะ รายละเอียด ความสุขุมรอบคอบ และสร้างการมีส่วนร่วมศักยภาพของผู้นำในการร่วมกันในการดำเนินงาน ผู้นำที่สามารถสร้างความต่อเนื่องของกิจกรรม และสามารถบริหารองค์กรได้ ต้องมีพื้นฐานประสบการณ์จากการดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้าน ซึ่งพบว่า คุณสมบัติของผู้นำกลุ่มที่สำคัญคือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำหน้าที่หลากหลายและเป็นผู้ที่มิวิสัยทัศน์กว้างขวาง สามารถวิเคราะห์ เชื่อมโยงความต้องการของสมาชิกกับทิศทางการพัฒนาในด้านต่างๆในชุมชนได้

3. ตัวแปรการได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน ผลการศึกษา พบว่า การได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ จังหวัดปัตตานี ด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่นและการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 แต่ในขณะที่แตกต่างกับผลการศึกษาของ สวัสดิ์ ศรีอุไร (2539 : 65) ที่ทำการศึกษารื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลบ้านไทย อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี ที่ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ศึกษาครั้งนี้โดยส่วนใหญ่ไม่ได้รับโอกาสให้เข้าร่วมการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน อย่างทั่วถึง สม่าเสมอ มีเพียงเฉพาะคณะกรรมการบางตำแหน่งหรือบางคนเท่านั้น ที่ได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน ส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มขึ้นอยู่กับความรู้ของกลุ่มคนส่วนน้อย ซึ่งการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน เป็นการเพิ่มพูนทักษะและพัฒนาการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ตัวแปรการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี ด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่นและการมีส่วนร่วมกับเครือข่าย แต่ในขณะที่แตกต่างกับผลการศึกษาของ ไพรัช ไมตรีมิตร (2550 : 71 - 75) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านส้มโอง หมู่ที่ 5 ตำบลโนนสวรรค์ อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านส้มโอง ได้แก่ ปัจจัยด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เมื่อพิจารณาปัจจัยแต่ละด้านสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ ต่อ

ความสำเร็จในการดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านส้มโอง เป็นอย่างมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดปัตตานี ที่ศึกษาครั้งนี้ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เท่าที่ควร แม้หากได้รับการสนับสนุนแต่ก็เป็นการสนับสนุนที่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสมาชิกไม่เห็นความสำคัญของตัวแปรนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี สามารถนำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลประกอบแนวทางในการแก้ปัญหา และพัฒนาได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตส่วนใหญ่มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนอื่นน้อยมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ไม่ต้องการที่จะนำแหล่งทุนจากภายนอกมาให้บริการแก่สมาชิก เพราะคิดว่าเงินทุนภายในกลุ่มของตนมีเพียงพออยู่แล้ว ดังนั้น หน่วยงานที่ต้องการจะให้บริการด้านแหล่งเงินทุนแก่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ต้องทำความเข้าใจกับคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตว่า การที่มีแหล่งเงินทุนจากภายนอกให้การสนับสนุนจะเป็นปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการผลิตที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ด้านการได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน พบว่า คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน เป็นกลุ่มคนเดิมๆ ทำให้เกิดความไม่เที่ยมกันในการพัฒนา จึงควรจัดทำบัญชีรายชื่อของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่จะเข้าร่วมฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน ไว้เป็นลำดับ

3. ด้านการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี มีลักษณะของการจัดตั้งเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการ และขาดความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน คณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ได้แต่งตั้ง ควรกำหนดให้มีการประชุมต่อเนื่องอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และให้เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่สอดคล้องกับหลักการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในระดับจังหวัด 1 กิจกรรม จัดให้มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ปีละ 1 กิจกรรม นอกจากนี้ให้มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและสรุปผลการดำเนินงานในรอบ 1 ปี

ข้อเสนอแนะเชิงการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี สามารถสรุปข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษา ครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยประชากรอื่นๆ ที่มีผลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เช่น ตัวแปรด้าน ศาสนา อาชีพ ค่าตอบแทน ฯลฯ เพื่อจะได้ทราบว่า ปัจจัยดังกล่าว จะมีผลหรือมีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือไม่ อย่างไร หากมีผลหรือมีความสัมพันธ์จะมีในลักษณะใดบ้าง

2. ควรศึกษาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของสมาชิกกลุ่ม เพื่อจะได้ทราบว่า สมาชิกกลุ่มมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มาก/ น้อย ถูกต้อง/ไม่ถูกต้องอย่างไร ทั้งนี้สมาชิกกลุ่มที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต และสามารถปฏิบัติตามกฎ ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม ได้ อาจจะร่วมกันเป็นพลังในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต่อไป

3. ควรศึกษาถึงแนวทางในการขับเคลื่อนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้มีความเข้มแข็ง/ ยั่งยืน กล่าวคือ ศึกษาเอกสาร/คู่มือ/แนวทาง ที่กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้ ตลอดจนการศึกษายอดความรู้หรือการถอดบทเรียนจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีการดำเนิน กิจกรรมอย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จจนได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติในระดับต่างๆ เพื่อนำมา ปรับ/ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต่อไป

4. ควรศึกษาเปรียบเทียบเชิงคุณภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิตที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันแต่มีผลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่แตกต่างกัน